

Každý třetí člověk v Česku onemocní rakovinou. Léčba je boj s časem

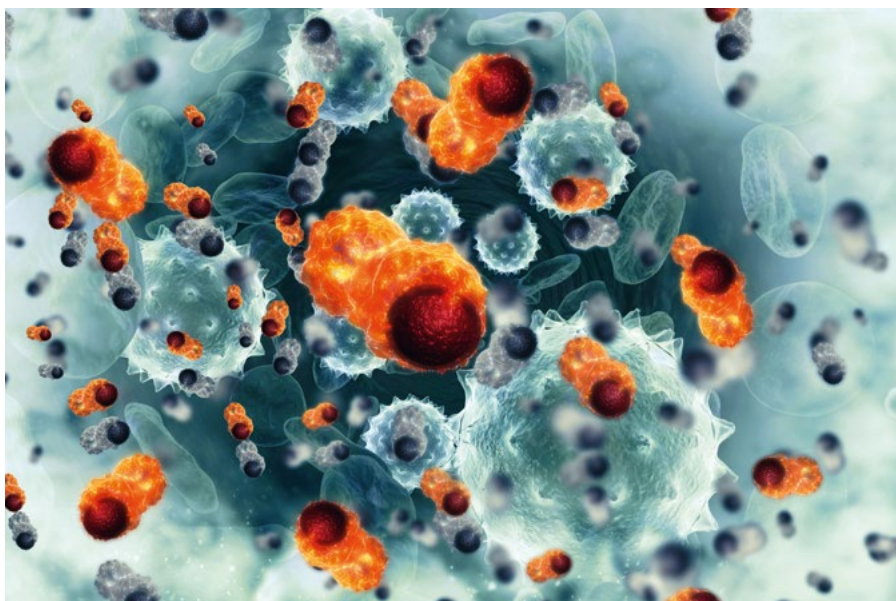
Rakovina patří k nejvýznamnějším zdravotním problémům populace dneška. Čísla mluví jasně: každých dvacet minut v Česku zemře jeden člověk na rakovinu a ročně se objeví až osmdesát tisíc nových případů. Za posledních deset let se zvýšil výskyt zhoubných nádorů o osmnáct procent. Přitom až šedesáti procentům těchto případů by se dalo zabránit prevencí a včasným záchytem nemoci.

Největšími zabijáky jsou rakovina plic, tlustého střeva a konečníku, slinivky břišní, rakovina prsu a prostaty. Na vině je životní styl naší populace – kouření, nadměrné pití alkoholu, obezita, stres, ale i horší kvalita vzduchu v některých oblastech země. Pomoci může rozhodně prevence, kterou ale minimálně třetina populace zanedbává.

Rakovina je souboj s časem

Nejhorší výsledky jsou u pokročilých nádorů orgánů, které bylo možné řešit v časných stádiích onemocnění. Jedná se především o nádory slinivky břišní, nádory plic a mozku. Prevence a včasný záchyt zhoubného onemocnění se týká všech druhů onemocnění. Nádory slinivky, kterých se ročně objeví dva až dva a půl tisíce, jsou zrádné tím, že se velice dlouho neprojevují žádnými příznaky. Lékaři je často zachytí až ve velmi pozdních stádiích a nelze je již řešit chirurgicky. Projevují se navíc běžnými symptomy řady jiných onemocnění, jako je úbytek váhy, nechutenství, únava nebo bolesti zad, které trápí většinu lidí, a ti jim proto nepřikládají dostatečnou váhu. Bolesti vyzařující spíš dozadu v oblasti horního břicha směrem k páteři by měly být ale varující. U karcinomů plic jsou v 80 procentech pacienti kuřáci. Dlouhodobý trend výskytu se výrazně liší u mužů a žen. Zatímco u mužů je patrný lehký pokles, u žen dochází k výraznému nárůstu.

„Na špičce výskytu rakoviny tlustého střeva jsme i proto, že se lidé neustále stydí přijít k lékaři. Do roku 2019 dosahoval screeningový program kolorektálního karcinomu v populaci všech osob od 50 let věku přibližně 30 procent. Podle předběžných výsledků v roce 2022 podstoupilo preventivní vyšetření 29 procent populace,“ upozorňuje prof. MUDr. Luboš Petruželka, CSc., přednosta Onkologické kliniky Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a 1. lékařské fakulty Univerzity

ilustrační foto: 123rf.com

Karlovy, s tím, že skutečně jediný screening, který vede ke snížení incidence onemocnění, je screening kolorektálního karcinomu. „Mezi další důvody patří obavy z vyšetření, zcela bezpředmětné. Ano, vyšetření trvá asi půl hodiny, vyžaduje předchozí přípravu – vyprázdnění střeva – ale není nijak bolestivé a dá vám jistotu, že jste v pořádku. V rámci samotného vyšetření se dají odstranit polypy, které by později vedly ke vzniku nádoru tlustého střeva. Moje doporučení zní: od 45 let stoupá riziko vzniku nemoci a možnost operativního řešení se snižuje s pozdním odhalením nádoru, proto přijďte při jakýchkoliv potížích. Raději zbytečně než pozdě,“ dodává prof. Petruželka.

Rakovina plic: stále platí, že 80 procent nálezů je v pokročilém stadiu

Naštěstí se výrazně posouvají možnosti léčby nad včasnou diagnostiku. Průlomem léčby je aplikace precizní medicíny na podkladě výsledků DNA a RNA, takzvaná cílová terčová léčba spolu s chemoterapií a imunoterapií. Nové možnos-

ti léčby imunoterapií výrazně posouvají dobu přežití lidí s pokročilým nálezem na plicích. Existují případy, kdy se podařilo nemoc zastavit, případně vyléčit. Totéž platí u dalších typů zhoubných onemocnění. Nemocní žijí i se svou diagnózou často běžný život, chodí do zaměstnání, mají zachovanou dobrou kvalitu života často i v případě pokročilého onemocnění. U karcinomů prostaty, což je také velmi častá diagnóza, dochází v případě použití radioterapie nebo chirurgického řešení u pacientů s lokalizovaným nálezem k vyléčení, a to je velké vítězství a pozitivní zpráva.

Nádory tlustého střeva a konečníku a nádory plic patří mezi klíčové onkologické diagnózy léčené ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze, což se promítá do počtu pacientů s touto diagnózou. V roce 2010 bylo v naší nemocnici léčeno 597 pacientů s rakovinou tlustého střeva a konečníku, v roce 2022 celkem 522. U rakoviny plic je nárůst velký: V roce 2010 jsme evidovali 168 nových pacientů, v roce 2022 již 600! „Dobrou zprávou je, že u rakoviny plic je potvrzena účinnost protikuřáckých opatření a v mužské části

populace pozorujeme snížení výskytu nemoci,“ komentuje prof. Luboš Petruželka a dodává: „Účast na preventivních vyšetřeních rakoviny tlustého střeva a konečníku je ve srovnání s nádory prsu nižší, ale posouvá se věková hranice z 55 na 50 let a metodika vyšetření, která zahrnuje jak záchyt skrytého krvácení, tak kolonoskopii. Skvělé je, že až 70 procent všech případů tvoří časná stadia rakoviny tlustého střeva a konečníku. U rakoviny plic bylo za období let 2017–2021 u pacientů zachyceno pouze v jednadvaceti procentech časná stadium rakoviny plic, zatímco v sedmdesáti devíti procentech případů pokročilé nálezy. Dobrou zprávou je, že probíhá pilotní program časného záchytu karcinomu plic. Z předběžných dat vyplývá, že v loňském roce praktičtí lékaři oslovili přes sedm tisíc lidí, z nichž přibližně polovina souhlasila s účastí v programu.

Na radiologii bylo vyšetřeno v roce 2022 víc než 2,4 tisíce lidí.“

Gynekologické zhoubné nádory ukazují na rozdílnou úlohu prevence

„U rakoviny děložního hrdla známe původce – HPV virus – víme, jak vypadá přednádorové onemocnění, a umíme ho včas najít,“ říká přednosta Gynekologicko-porodnické kliniky Všeobecné fakultní nemocnice v Praze a 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy prof. MUDr. David Cibula, CSc., a dodává: „Pokud zkombinujeme očkování proti HPV infekci s pravidelnými kontrolami, neměla by žádná žena na rakovinu zemřít. Pro druhý z nádorů, rakovinu dělohy, nemáme screening, ale umíme ho u většiny žen odhalit včas, tedy ve stadiu dobře vyléčitelného

onemocnění. Varovat ženy by mělo nepravidelné krvácení z pochvy, v takovém případě by měly co nejdříve navštívit gynekologa.“

Nejhorší situace je u karcinomu vaječníků. U nich zatím neexistuje screening, ani lékaři nedokážou toto zhoubné onemocnění odhalit včas. „Přesto nejsme zcela bezmocní,“ upozorňuje prof. Cibula a pokračuje: „Asi dvacet procent těchto nádorů vzniká na základě genetické poruchy, dědičné mutace. Zaměřujeme se proto na to, abychom tyto rodiny našli. Pokud víme, že je zdravá žena nositelkou této genetické poruchy, můžeme jí nabídnout preventivní odstranění vaječníků ve věku, který jí umožní mít děti, a zároveň včas, než se nádory vytvoří. Tímto postupem můžeme předejít vzniku až pětiny případů rakoviny vaječníků.“